

Actualizarea evidenței fondurilor și colecțiilor arhivistice din depozitele Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale

MARICICA IFRIM

Evidența fondurilor și colecțiilor din depozitele Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale a constituit tema arhivistică cea mai presantă care ne-a preocupat, începând din martie 1998. Într-o lucrare anterioară, prezentând situația specială, singulară și inedită, a evidenței fondurilor și colecțiilor din depozitele ieșene ale Arhivelor Naționale și posibilitatea refacerii ei, ne oream „la mijlocul drumului”. Tot timpul ne-a nemulțumit această soluție, întrucât deși unifică cele trei Registre generale de arhivă, - două anterioare anului 1965, unul ulterior acestui an, - fondul (colecția) fiind trecut în Registrul General de Arhivă o singură dată, cu menționarea numerelor sub care se găsesc înscrise preluările în cele trei volume de evidență, totuși, pentru individualizarea fiecărei preluări urmau să fie folosite în continuare cele trei R.G.A.

Acum, putem spune că am găsit soluția pentru a unifica cele trei R.G.A. într-unul singur, înglobând și informațiile privind fiecare preluare, astfel încât să devină funcțional un singur R.G.A. Precizăm că susținem în continuare ideea ca atât în R.G.A. cât și în noua fișă „Situația fondului” să fie consemnate datele corespunzătoare realității din depozite. Așa cum în 1965, când au fost aplicate, cu unele variații, actualele instrumente de evidență, pentru Arhivele Statului din Iași situația a fost insurmontabilă, găsindu-se o soluție ad-hoc și extrem de periculoasă în răstimpul scurs de atunci; în R.G.A. fiind consemnate preluările începând cu 1965, așa și acum, refacerea (actualizarea) evidenței fondurilor și colecțiilor arhivistice ieșene este dificilă, nouă revenindu-ne obligația de a găsi soluția adecvată punerii în practică. Operațiunea de actualizare a evidenței fondurilor și colecțiilor din depozitele noastre, probabil, va dura câțiva ani. O singură problemă mai rămâne de rezolvat din punct de vedere metodologic: cum vom integra în noul R.G.A. depunerile la Colecția „Documente”, consemnate în *Condica generală a documenturilor publice depuse în Arhiva Statului Moldovii*, alături de depunerile menționate în cele trei volume de R.G.A.?! Vom fi în măsură să găsim soluția când se va fi terminat verificarea existentului din depozit cu inventarele și când vom ordona cei aproximativ 18 m.l. de documente foi volante? Atunci vom vedea dacă mai pot fi ordonate aceste documente pe pachete conform proceselor-verbale de preluare. Precizăm că aceste procese-verbale nu au, de fiecare dată, un inventar sumar (listă) al documentelor depuse sau achiziționate. De asemenea, nu știm în ce măsură s-au întocmit procese-verbale pentru fiecare depunere.

Pentru refacerea evidenței ieșene a fondurilor și colecțiilor arhivistice din

depozitele proprii trebuie să fim înarmați cu răbdare, pentru ca responsabilii de depozite – arhiviști recent angajați, lipsiți de experiență și nefamiliarizați îndeajuns cu specificul Arhivelor ieșene – să poată întocmi situația reală a fiecărui fond sau colecție, atât în vederea reactualizării proceselor-verbale de predare-primire, cât și a implicațiilor benefice asupra activității instituției în genere, implicit a evidenței.

Astfel, evidența fondurilor și colecțiilor din depozitele Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale a constituit, de-a lungul evoluției instituției noastre, o problemă extrem de dificilă. În martie 1998, când am preluat evidența fondurilor și colecțiilor din depozitele Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale, în urma verificării instrumentelor obligatorii de evidență, împreună cu inspecții ai Arhivelor Naționale, situația se prezenta astfel:

- *Registrul General de Arhivă* era format din trei volume: *Transportarul general*, cuprinzând înregistrări din 1832-1911¹, *Registrul General de Arhivă*, 1953-1965, și *Registrul General de Arhivă*, început în 1965, completat până în 1997. În 1965, când s-a introdus noul Registrul General de Arhivă la Direcția Județeană Iași a Arhivelor Naționale, nu s-a întocmit un proces-verbal în care să fie cuprinse toate fondurile și colecțiile arhivistice existente în depozite și care urmau să fie transcrise în Registrul General de Arhivă, ci s-au înregistrat depunerile de documente, începând cu acel an, păstrându-se ca instrumente de evidență *Transportarul general* și vechiul *Registrul General de Arhivă*.

- Dosarele fondurilor și colecțiilor erau incomplete, lipsind documentele de preluare și prelucrare.

- Fișele „Situația fondului” erau completate incorect, nu menționau toate preluările sau datele din procesele-verbale de verificare a existentului din depozit cu inventarele.

- *Registrul Inventarelor* nu menționa inventarele scoase din uz, inventarele lipsă.

Inventarele fondurilor și colecțiilor erau într-o proporție apreciabilă (aproximativ 80%) într-un singur exemplar, existând un număr, lă fel de impresionant, de inventare lipsă.

Procedând la aplicarea măsurilor propuse de inspecții Arhivelor Naționale, dna Elena Ciucă și dna Octavia Nichifor, pentru transcrierea și actualizarea Registrului General de Arhivă, am înțeles că fără a cunoaște evoluția istorică și metodologică a evidenței fondurilor și colecțiilor Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale va fi extrem de dificil de remediat aceasta, iar fără actualizarea proceselor-verbale de predare-primire a fondurilor și colecțiilor din cele opt depozite ale Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale completarea și

¹ Am descoperit recent că în perioada 1912-1952 nu s-a ținut nici o evidență a depunerilor de arhivă.

сиря

12

№	История Претворения	Файла
1	Формы Претворения Претворения	5
2	Домашняя Книга	7
3	Логография Исчисления	27
4	Дефиниция и Описание Претворения	35
5	Имена Претворения, а также др. др.	37
6	Имена	45
7	Слова Имена в	47
8	Исчисления Претворения в Претворения	55
9	Исчисления Претворения, Сиря	56
10	Претворения в Претворения	57
11	Претворения Претворения	65
12	Претворения Претворения	71
13	Претворения Претворения	69
14	Претворения Претворения	74
15	Претворения Претворения	228
16	Претворения Претворения	81
17	" " " " " "	87
18	" " " " " "	93
19	" " " " " "	97
20	" " " " " "	101
21	" " " " " "	105
22	" " " " " "	111
23	" " " " " "	115
24	" " " " " "	121

Fig. 1

refacerea Registrului General de Arhivă ar fi doar scriptice și formale.

Considerând că *Transportarul general* (1832-1911), completat cu o frumoasă și constantă grafie latină, trebuie să-și aibă corespondentul într-un original cu grafie chirilică pentru perioada depunerilor din 1832-1864, am pornit în căutarea acestuia și ... l-am găsit printre dosarele cu grafie chirilică „neidentificate”. Am inventariat acest registru în *Arhiva de cancelarie* a Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale, cu cota 4/1832². După analizarea acestuia, am constatat că are un sumar („scară”) cu „numirea dregătoriilor”³ (denumirea instituțiilor depunătoare), clasificate în „instanțiile giudecătorești” și „ramurile administrative”. În cuprinsul registrului, depunerile erau ordonate în funcție de creator și depunător. Rubricația era următoarea: „nr. rândurilor în câte au venit”, „câtea primită în fieștecare rând”, „câte sunt: vechi dinaintea reglementului – noi de la reglement”, „arătari instanțiilor de la care este. Cu ce adres și în care an s-au primit”, „al cât(i)lea transport de intrare în arhivă”, „câte opise au”, „supt care nr. s-au pus opisul”⁴. Astfel, am dedus că trebuie să mai fi existat un registru în care erau înregistrate depunerile – *transportele* – pe măsură ce intrau în depozitele Arhivelor Statului din Iași. Primind un proces-verbal de verificare a existentului din depozit cu inventarul la Colecția „Manuscrise” ne-a reținut atenția faptul că sunt două manuscrise cu același număr. Verificând, după luni de zile, când timpul ne-a permis, am constatat că al doilea manuscris cu nr. 40 este *Registrul General de Arhivă*, originalul început la 1 februarie 1832, în care erau înregistrate depunerile de documente la Arhivele Statului în ordinea intrării lor. Rubricația este aproape identică⁵.

De ce a fost inventariat manuscrisul la numărul 40, când mai exista unul? Și de ce paginația o continuă pe a primului manuscris? Încercând să răspundem acestor întrebări, am răsfoit *Condica generală a documenturilor public(e) depuse în Arhiva Statului Moldovii – 1832* și am avut imaginea completă a începuturilor și evoluției evidenței fondurilor și colecțiilor din depozitele noastre.

Continuându-ne cercetările, am ajuns la următoarele concluzii:

Evidența materialelor documentare depuse spre păstrare la Arhivele Statului din Iași, în perioada imediat următoare înființării instituției, se ținea riguros, aplicându-se sistemul inițiat de Gh.Asachi – „primul arhivist”, - care le împărțea în două categorii: *archive propriu-zise*, create de registraturile instituțiilor, alcătuite din dosare, condici sau registre, și *documente* (acte) care, fie datorită procedurii folosit în cancelariile începutului de secol XIX, fie conținutului, nu constituiau dosare, ci foi volante. Această categorie Asachi a numit-o *documente publice*:

Pentru prima categorie se ținea o evidență a depunerilor, fiecare înregistrare

² D.J.A.N. Iași, *Arhiva de cancelarie*, dosar 4/1832

³ Ibidem, f.12 (fig. 1).

⁴ Ibidem, f.15 (fig. 2).

⁵ D.J.A.N. Iași, Colecția „Manuscrise”, Ms.nr.40 bis, f.122 (fig. 3).

nr. inv.	nr. de inventar	Titlu		Descrierea	nr. de inventar	nr. de inventar	nr. de inventar
		nr. de inventar	nr. de inventar				
<u>DOMNEASA INEANA</u>							
<u>1832</u>							
11	37	37		1. Descrierea în Domneasa Ineana de la 1832 nr. 37 nr. 37	1	1	1
12	2			2. Descrierea în Domneasa Ineana nr. 2 nr. 2			
13	24	24		3. Descrierea în Domneasa Ineana nr. 24 nr. 24	26	1	26
14	2			2. Descrierea în Domneasa Ineana nr. 2 nr. 2	27	1	27
15	1			1. Descrierea în Domneasa Ineana nr. 1 nr. 1	28	1	28
<u>1834</u>							
16	2			2. Descrierea în Domneasa Ineana nr. 2 nr. 2	16	1	52
17	2			2. Descrierea în Domneasa Ineana nr. 2 nr. 2	17	1	53
18	1			1. Descrierea în Domneasa Ineana nr. 1 nr. 1	18	1	54
19	2			2. Descrierea în Domneasa Ineana nr. 2 nr. 2	51	1	51
20	1			1. Descrierea în Domneasa Ineana nr. 1 nr. 1	57	1	54
<u>1835</u>							
21	1			1. Descrierea în Domneasa Ineana nr. 1 nr. 1	62	1	59
22	197	197		1. Descrierea în Domneasa Ineana nr. 197 nr. 197	63	1	72
23	59	59		1. Descrierea în Domneasa Ineana nr. 59 nr. 59	64	1	75
24	3	3		1. Descrierea în Domneasa Ineana nr. 3 nr. 3	61	1	109
25	1	1		1. Descrierea în Domneasa Ineana nr. 1 nr. 1	65	1	110

Fig.2

socotindu-se „transport” – în registrul deja prezentat, *Tabelu Generalu de depunerea actelor: Arhiva Statului Moldovei* (Ms. nr.40 bis) -, fiecare transport primind un număr curent. Prima depunere de acest gen a primit numărul de ordine al tabelului general – *transportar* – transport 1 (prescurtat *tr.*). Depunerile se făceau cu inventare (opise) sumare, fiecărui transport corespunzându-i un număr dat și opisului respectiv. Acest *Transportar general* a fost completat la zi până în 1911 cu materialele documentare din prima categorie. Din 1953, el a fost continuat, fără a i se schimba decât rubricile formularului, cu *Registrul General de Arhivă*.

Tot Gh. Asachi este cel care, nemulțumit fiind de inventarele sumare care însoțeau depunerile, a inițiat o inventariere arhivistică într-un *Inventar General*, respectând numărul curent din opisul inițial, dezvoltând însă rezumatul conținutului⁶.

Cantitatea redusă de arhivă care intra în primii ani de funcționare a Arhivelor Statului din Iași, raportată la numărul de salariați, i-a permis lui Asachi să aplice și un „metod lesnicios” pentru ușurința regăsirii dosarelor și condicilor respective, care consta în repartiziția pe litere (chirilice) a dosarelor și condicilor, trecerea lor în opise întocmite pentru fiecare literă și primind numărul curent al acestuia. În *Condica generală* se menționa litera la care a fost repartizat dosarul sau condica respectivă. Așezarea în depozit corespunde opiselor pe litere și nu Inventarului General – care ar fi menținut integritatea depunerii fondului sau a fragmentului de fond. S-a format astfel *Colecția Litere*, alcătuită din condicile și dosarele primelor 81 de transporte. În 1834, când depunerile s-au înmulțit, – din cauza „îmbulzitudinii număr de dele” – s-a renunțat la repartizarea pe litere, așezându-se în rafturi în ordinea intrării, nemaiinventariindu-se ci păstrându-se ca instrumente de evidență opisele (inventarele) predate de instituțiile depunătoare care erau obligate, la propunerea Arhivelor Statului, să le întocmească corect și cu conținut mai cuprinzător.

Instituțiile moldovenești din prima jumătate a secolului al XIX-lea depuneau la Arhivele Statului „documenturile *nelucrătoare*”, adică cele care nu mai erau folosite în mod curent. Astfel am mai înlăturat o necunoscută din evidența ieșcană: inventar *nelucrător*. Inițial, noi am considerat că inventarul *nelucrător* a fost înlocuit de altul recent, însă, nedându-i-se cotă la sfârșitul fondului, n-a fost operat în Registrul Inventarelor și a rămas în continuare la Sala de studiu.

Începuturile erau promițătoare pentru consemnarea corectă a tuturor depunerilor, exista inițiativă și pasiune pentru conservarea patrimoniului arhivistic ieșcan și pentru prelucrarea acestuia și, totuși, astăzi deținem o cantitate impresionantă de arhivă neprelucrată, iar la evidența fondurilor și colecțiilor din depozitele noastre sunt multe omisiuni și greșeli. De ce?

⁶ *Condica generală*, 3 vol., completată de Iordache Mălinescu, pentru transportele 1-208, opisele 1-232.

Nr. inv.	Nr. inv. după...		Titlu	Anul...	Nr. inv. după...
			
			<p style="text-align: center;"><i>Instituția de studii</i></p> <p style="text-align: center;"><i>impresă adreșată us Agocius</i></p> <p style="text-align: center;"><i>621211.</i></p>		
			1832		
1	37	37	1. <i>...</i>		1
2	1	1	1. <i>...</i>		2
3	50	50	1. <i>...</i>		3
4	1	1	1. <i>...</i>		4
5	6	6	1. <i>...</i>		5
6	4	4	1. <i>...</i>		6
7	14	14	1. <i>...</i>		7
8	31	31	1. <i>...</i>		8
9	24	24	1. <i>...</i>		9
10	85	85	1. <i>...</i>		10
11	34	34	1. <i>...</i>		11
12	50	50	1. <i>...</i>		12
13	267	267	1. <i>...</i>		13
14	33	33	1. <i>...</i>		14
15	2	2	1. <i>...</i>		15
16	12	12	1. <i>...</i>		16

Fig.3

Arhiva de cancelarie și Transportarul general ne dau explicația. La sfârșitul secolului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului XX, au loc mari depuneri fără... inventare: *Secretariatul de Stat al Moldovei*, 5187 u.a., *Ministerul de Interne al Moldovei* 45508 u.a., *Ministerul de Justiție al Moldovei*, 7692 u.a. etc. Cele două războaie mondiale, cu cohorta lor de distrugerii, au determinat Arhivele Statului din Iași să adune toate documentele „fără stăpân”, pentru a le salva. Numai în anii 1951-1952, în depozitele Arhivelor Statului din Iași au intrat 329720 dosare și condici în paleografică chirilică (fără inventare!), 35773 documente foi volante, 200 manuscrise, planuri și hărți, stampe, fotografii, cărți vechi, toate fără nici o formă de evidență⁷.

În ceea ce privește evidența „documentelor publice”, precum și a altor genuri de materiale documentare achiziționate de-a lungul anilor, începuturile datează din octombrie 1832, când Marea Logofeție a Dreptății, forul superior al Arhivei Statului din Moldova, depunea spre păstrare 31 acte referitoare la un imobil cumpărat de stat pentru închisoare. Ministerul Dreptății depunea totodată și *documentele vechi de proprietate* (cel mai vechi datând din 1671). Gh.Asachi a trecut această depunere în a doua *Condică generală*, aceea a „documentelor publice”, ordonate tot pe litere⁸. De exemplu, primul document, din 1671, este un zapis prin care Anica Ambrozoai vinde locul casei lui Gavril Berari. A fost așezat în cutia cu litera A, la nr.1: litera corespunde inițialei numelui de familie. Metoda era aceeași ca și în primele 81 de transporte ale condicilor și dosarelor care vor forma ulterior „*Colecția Litere - Gh.Asachi*”.

În 1834, Asachi inventariază tot în această condică *Harta administrativă a prințipatului Moldovei*. În 1832, pe lângă o condică cu copii de pe hrisoave domnești și firmane turcești, se inventariază și „stiagul prințipatului Moldovei”. În 1836, se înregistrează sigiliile, cărți etc. Mai târziu, tot aici se regăsesc înregistrate numere ale revistelor „Albina Românească”, „Monitorul Oficial” ș.a.

În 1912, noul director al Arhivelor Statului din Iași, Sever Zotta (1912-1925), un cărturar care cercetase în multe arhive europene, ia hotărârea de a disocia „bazarul” documentelor publice în: *Colecția Documente*, *Colecția Planuri și hărți*, *Colecția Sigilii* și biblioteca propriu-zisă. *Colecția Documente* s-a ordonat pe pachete. În interiorul fiecărui pachet, documentele au fost ordonate cronologic, iar pentru fiecare pachet s-a întocmit un inventar. Fiecare nouă achiziție de documente-foi volante constituia un pachet cu un număr mai mic sau mai mare de documente. În 1939, colecția număra 33831 documente.

⁷ O imagine cuprinzătoare a preluărilor în Arhivele Statului din Iași ne-o oferă strălucitul arhivist Gh.Ungureanu, în studiul *Îmbogățirea depozitelor Arhivelor Statului de la Iași cu materialele documentare în anii regimului de democrație populară*, în „Revista Arhivelor” nr.2/1960, p.3-30.

⁸ D.J.A.N. Iași, *Condică generală a documenturilor publice depuse în Arhiva Statului Moldovii*, Ms.nr.40, f.1 (fig. 4).

<p>С. 1</p>	<p>1. 1775</p>	<p>1. 1775</p>	<p>1. 1775</p>	<p>Въспомогательная таблица к описанию 1. 1775</p>
<p>С. 2</p>	<p>2. 1775</p>	<p>2. 1775</p>	<p>2. 1775</p>	<p>2. 1775</p>
<p>С. 3</p>	<p>3. 1775</p>	<p>3. 1775</p>	<p>3. 1775</p>	<p>3. 1775</p>
<p>С. 4</p>	<p>4. 1775</p>	<p>4. 1775</p>	<p>4. 1775</p>	<p>4. 1775</p>
<p>С. 5</p>	<p>5. 1775</p>	<p>5. 1775</p>	<p>5. 1775</p>	<p>5. 1775</p>
<p>С. 6</p>	<p>6. 1775</p>	<p>6. 1775</p>	<p>6. 1775</p>	<p>6. 1775</p>

Таблица I.

Вспомогательная таблица к описанию
 1. 1775

2. 1775

3. 1775

4. 1775

5. 1775

Cele mai bogate achiziții s-au făcut după 1944, în special pergamente domnești. În același timp cu documentele, au fost aduse și manuscrise, sigilii, planuri și hărți, stampe și fotografii, cărți vechi, periodice etc. Toate acestea au fost aduse la Arhivele Statului cu bucuria că au fost salvate – rapoartele arhiviștilor, din *Arhiva de cancelarie*, stau mărturie în acest sens – , nemaigândindu-se nimeni la întocmirea formelor de preluare, întrucât, pe de o parte, nu era cine să le predea, iar pe de alta, chiar atunci când ar fi putut să le predea cineva, acesta nu știa să le inventarieze, documentele fiind scrise în diferite paleografii sau limbi străine.

În raportul lui Gh. Ungureanu din 15 martie 1953, cuprinzând observații la *Proiectul de instrucțiuni privitoare la întocmirea fișelor de documente pentru evidența materialelor documentare*, se arată că „depozitele noastre sunt încărcate cu mult material arhivistic de tot felul, nou intrat și care, datorită modului în care a fost creat și mai ales păstrat, în majoritate nu are o evidență chiar cât de sumară”⁹. Tot Gh. Ungureanu relatează despre „aruncarea-preluarea” documentelor în depozitele Arhivelor ieșene, dând exemplul preluării fondului Tribunalul Iași, care, în 1926, când s-a mutat în noul Palat administrativ, a cărat cu căruțele arhiva veche și a aruncat-o în curtea Goliei – sediul de atunci al Arhivelor Statului – *fără nici o formă de predare*.

Instrucțiunile tipărite în 1953 recunoșteau că „sunt perioade când este mare afinență de documente intrate în Arhivă fără nici o evidență sau cu o foaie (listă) de vărsământ sumară. Documentele acestea nu pot rămâne fără intrarea formală și sigură în responsabilitatea depozitului respectiv...”¹⁰.

În 1952, în urma sistematizării fondurilor arhivistice după reîntoarcerea acestora din refugiu¹¹ s-au format Colecția „Manuscrise”, până atunci inventariate la bibliotecă, Colecția „Stampe și fotografii” și fondurile personale, incluse până atunci în Colecția „Documente”.

Toate aceste măsuri luate de Gh. Ungureanu, director al Arhivelor Statului din Iași (1940-1969), urmăreau clarificarea problemei evidenței fondurilor și colecțiilor arhivistice: crearea dosarului fondului sau colecției, „situația” acestuia. Probabil, *Instrucțiunile privind evidența materialelor documentare din Fondul arhivistic de stat*¹², introduse în 1965, au concretizat ample dezbateri anterioare punerii lor în aplicare.

În martie 1964, Direcția Generală a Arhivelor Statului, Serviciul Completare, Evidență și Expertiză a trimis proiectul *Instrucțiunilor privind evidența materialelor documentare din Filiala Arhivelor Statului pentru a fi*

⁹ D.J.A.N. Iași, *Arhiva de cancelarie*, dosar 1/1953, p.27

¹⁰ Instr. cit., p.21

¹¹ Avem două referate privind evacuarea arhivei în timpul celui de-al Doilea Război Mondial la Săcelul, județul Gorj. Sediul de la Golia al Arhivelor Statului din Iași a fost bombardat în 1944.

¹² D.J.A.N. Iași, *Arhiva de cancelarie*, dosar 1/1964, p.18-35.

experimentat la Serviciul Arhivelor Statului Regiunea Iași. Experimentarea consta în completarea tuturor instrumentelor de evidență prevăzute în Instrucțiuni.

În acest scop, au fost alese 3-4 fonduri importante cantitativ, prelucrate arhivistic, prelucrate parțial și neprelucrate. Asupra fondurilor prelucrate trebuia să se fi efectuat operațiunea de verificare a existentului din depozit cu inventarul. După experimentare urmau să se trimită la Direcția Generală a Arhivelor Statului instrumentele de evidență, prevăzute de *Instrucțiuni*, completate, un referat privind posibilitatea aplicării lor, timpul necesar completării, aprecieri asupra timpului necesar pentru întocmirea evidenței întregului material deținut, precum și observații asupra *Instrucțiunilor*¹³.

Economia de spațiu nu ne permite să facem o analiză comparativă a acestor *Instrucțiuni privind evidența* cu capitolul corespunzător din *Normele tehnice* privind desfășurarea activităților în Arhivele Naționale, aprobate de directorul general, prin ordinul nr.227, din 18 iunie 1996¹⁴. Remarcăm doar că instrumentele obligatorii de evidență, în 1965, erau: Registrul General de Arhivă, Tabulatorul fondurilor (scopul prevăzut de Instrucțiuni pentru Tabulator ne-a înlăturat o altă nedumerire a noastră, din 1998, când, o dată cu instrumentele de evidență, am preluat și Tabulatorul fondurilor), Inventarul materialelor documentare, Registrul inventarelor și Situația fondului. Dosarul fondului, prevăzut de aceleași *Instrucțiuni*, era considerat un instrument auxiliar de evidență, spre deosebire de actualele *Norme tehnice*, care îl descriu la instrumente obligatorii. Nici *Normele tehnice privind desfășurarea activității în Arhivele Statului*, din 1984, nu îl menționează alături de celelalte instrumente obligatorii¹⁵.

Fără să am cunoștință de referatul întocmit de arhiviștii Gh.Balica și Virgil Apostolescu¹⁶, referitor la aplicarea *Instrucțiunilor de evidență în 1965 în Arhivele Statului din Iași*, în 1998 am adus aceleași argumente privind imposibilitatea refacerii evidenței fondurilor și colecțiilor din depozitele Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale, conform actualelor *Norme tehnice*.

Spre deosebire de filialele județene ale Arhivelor Statului, înființate în 1951, Serviciul Regional al Arhivelor Statului din Iași, ale cărui începuturi datează din 1832, întâmpina mari dificultăți în punerea în aplicare a acestor *Instrucțiuni privind întocmirea și refacerea evidenței tuturor fondurilor și colecțiilor*. În decursul răstimpului de la înființarea Arhivelor Statului din Iași și până în 1965, s-au preluat mari cantități de arhivă fără forme de evidență, sau unele din ele nu mai existau din cauza distrugerii unei părți din Arhiva de

¹³ Ibidem, p.17

¹⁴ *Norme tehnice*, 1996, p.39-44

¹⁵ Anexa nr.1 la Ordinul M.I. nr.S/2175 din 1 ianuarie 1984, p.34-41

¹⁶ D.J.A.N. Iași, *Arhiva de cancelarie*, dosar 1/1964, p.37-45

cancelarie, a Arhivelor Statului din Iași, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. *Transportarul General de Arhivă și Registrul General de Arhivă* din 1953 nu au menționat în toate cazurile denumirea depunătorului, adresa sau procesul-verbal de predare-preluare.

În această situație, completarea *Registrului General de Arhivă* nu se poate realiza, pentru fondurile și colecțiile preluate până în 1965, respectând întocmai actualele *Norme tehnice*. Multe din transpoartele (depunerile) consemnate în *Transportarul general și Condica generală a documentelor publice* nu-și mai au astăzi corespondentul în depozitele Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale, unele au fost distruse în timpul incendiului din 1880 și al celor două războaie mondiale, altele, printr-o hotărâre arbitrară, au dispărut prin reordonare și reinventariere. Fondurile de secol XIX, ordonate și inventariate pe transpoarte, trebuie să rămână în această formă. Așa le-au ordonat și inventariat creatorii, așa le-au preluat Arhivele din Iași, sub această formă au fost înregistrate la Evidență, așa au intrat în circuitul științific etc.

Dacă în 1965 situația refacerii evidenței fondurilor și colecțiilor existente la Arhivele Statului din Iași a fost socotită insurmontabilă, hotărându-se completarea noului *Registru General de Arhivă* începând cu preluările din anul respectiv, la sfârșit de secol, considerăm că putem unifica cele două forme de evidență anterioare anului 1965 și ulterioare acestui an:

1. Toate fondurile și colecțiile din depozitele Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale vor fi înscrise în *Registrul General de Arhivă* în ordinea cronologică a numărului de fond (colecție).

2. Fondul (colecția) va fi trecut în *Registrul General de Arhivă* o singură dată, cu menționarea numerelor sub care se găsesc înscrise preluările în cele trei volume de evidență (*Transportarul general, Registrul General de Arhivă* din 1953 și *Registrul General de Arhivă* din 1965), denumirea fondului (colecției), numărul de fond (colecție). Celelalte elemente cerute de formularul *Registrului General de Arhivă*, prevăzut de actualele *Norme tehnice*, inclusiv depunătorul (depunătorii), nu pot fi completate deoarece nu sunt trecute în vechile forme de evidență sau preluare. Pentru individualizarea fiecărei preluări, vor fi folosite cele trei Registre generale de arhivă, extrăgându-se, conform înregistrărilor, toate elementele din cele trei volume R.Ç.A. În acest fel, în noul R.G.A. se vor regăsi unificate, în funcție de numărul de fond, cele trei volume din R.G.A., inclusiv situația reală din depozit.

După înscrierea în *Registrul General de Arhivă* a fondurilor și colecțiilor existente, care au deja număr, noile preluări sau procese-verbale de luare în evidență vor fi înregistrate conform precizărilor din *Normele tehnice*.

3. Dosarele fondurilor și colecțiilor vor fi completate cu documentele de preluare existente în *Arhiva de cancelarie* sau cu procese-verbale de luare în evidență a fondului sau colecției de către arhivistul gestionar. S-au completat deja

peste 175 de dosare de fond și s-au identificat alte documente de preluare care vor fi introduse în dosarele fondurilor corespunzătoare. Dosarul nr. 8 din *Nomenclatorul arhivei create de filialele județene ale Arhivelor Statului*, greșit interpretat, nu trebuie să se regăsească în *Arhiva de cancelarie* pe anul respectiv, ci se constituie la Evidență, iar după operarea tuturor preluărilor și modificărilor privind stadiul de prelucrare al fondurilor și colecțiilor, care are loc în primele luni ale anului următor, trebuie să se regăsească în dosarele fondurilor și colecțiilor.

4. Fișele „Situția fondului”, model prevăzut de *Norme*, care le vor înlocui pe cele existente, trebuie completate cu datele corespunzătoare situației existente în depozit și reieșite din formele de prelucrare arhivistică. Multe din fondurile și colecțiile Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale au cantități mai mari decât cele înscrise în fișa „Situția fondului”, au alte date extreme etc. Cantitatea totală de arhivă a Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale, rezultată din suma cantităților înscrise în fișele „Situția fondului”, este de aproximativ 12000 m.l., or, în depozite, cantitatea totală de raft/poliță ocupată este 15135 m.l.

5. Inventarele fondurilor și colecțiilor sunt șupuse deja unei verificări riguroase, iar Registrul Inventarelor trebuie refăcut complet. În Registrul Inventarelor nu s-au operat, până în 1998, inventarele scoase din uz, ele regăsindu-se atât la Sala de studiu cât și, fără nici o mențiune, în *Registrul Inventarelor*.

Direcția Județeană Iași a Arhivelor Naționale deține tristul record de a avea aproximativ 80% din inventare într-un singur exemplar și o listă impresionantă de inventare lipsă. De asemenea, are fonduri inventariate asupra cărora s-a efectuat operațiunea de reinventariere de trei ori în ultimii 15 ani, astfel încât, în prezent, să nu dețină nici vechile inventare, dar nici altele noi¹⁷.

Pentru actualizarea și completarea instrumentelor obligatorii de evidență, ne-am propus ca responsabilii de depozit să întocmească o situație centralizată privind evidența fondurilor și colecțiilor din fiecare depozit, în care să se regăsească: nr. de fond, nr. de inventar, nr. exemplare inventar, ani extremi, cantitatea în metri liniari și unități arhivistice; noi vom verifica și completa, după caz, dosarul fondului, dacă există proces-verbal de predare-preluare, inventare, istoricul instituției, proces-verbal de verificare a existentului din depozit cu inventarul; stadiul de prelucrare al fiecărui fond (inventariere, selecționare, îmbunătățire a rezumatelor din inventar, verificare a existentului cu instrumentele de evidență, multiplicare inventar, retranscriere inventar).

Accastă activitate privind evidența fondurilor și colecțiilor, pornind de la situația existentă în depozite, ne va permite reactualizarea evidenței fondurilor și colecțiilor Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale, refacerea *Registrului General de Arhivă*, verificarea și operarea în *Registrul Inventarelor*, completarea noii fișe „Situția fondului”, completarea dosarelor fondurilor, paralel cu

¹⁷ În anul 1999 s-au multiplicat, în trei exemplare, aproximativ 150 de inventare.

continuarea acțiunii de multiplicare, îmbunătățire și transcriere a inventarelor. Abia în urma acestor două mari operațiuni – evidența la depozite și actualizarea instrumentelor obligatorii de evidență – vom obține o situație privind stadiul de prelucrare a fondurilor și colecțiilor din depozitele Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale, care va cuprinde:

- a) fonduri (colecții) neinventariate (denumire, cantitate, ani extremi);
- b) fonduri (colecții) ale căror inventare nu corespund cu existentul din depozit (denumire, cantitate, ani extremi);
- c) fonduri (colecții) parțial inventariate (denumire, cantitate totală, cantitate neinventariată, ani extremi);
- d) fonduri care necesită reordonare și recotare (practica arhivistică la Iași a generat situații paradoxale: fonduri care beneficiază de inventare noi, arhivistice, uneori tipărite, însă au rămas ordonate pe transpoarte cu vechile cote, reordonarea și recotarea făcându-se după 10-12 ani), fonduri care necesită selecționare, verificarea existentului cu inventarul;
- e) centralizarea tuturor unităților arhivistice menționate în procesele-verbale de verificare a existentului, pentru legat, pentru restaurat sau a unităților arhivistice lipsă etc.

Această acțiune a fost amânată datorită faptului că arhiviștii, în mare parte tineri, sunt insuficient experimentați, însă obligați de împrejurări să se familiarizeze într-un tempo alert cu fondurile și colecțiile din depozite și cu probleme de evidență ale acestora.

Direcția Județeană Iași a Arhivelor Naționale a fost dotată cu două calculatoare Pentium III, cu imprimante laser și cu scanner, iar directorul a fost instruit privind noua aplicație NEWSETFOC, astfel încât ne propunem să prelucrăm automat evidența fondurilor și colecțiilor arhivistice din depozitele proprii.

Am întocmit o situație cu problemele legate strict de evidența fondurilor și colecțiilor (49 de fonduri care nu sunt înregistrate în *Registrul General de Arhivă*, deși au număr de fond, o listă a fondurilor distruse în 1944, trimise la Direcția Generală a Arhivelor Statului sau la alte direcții județene, o listă a fondurilor comasate sau pentru care lipsesc documentele, fonduri cu același număr de fond etc.) însă, în articolul de față, ne-am propus să prezentăm doar evoluția instrumentelor de evidență, pentru a înțelege impasul în care se află astăzi Direcția Județeană Iași a Arhivelor Naționale în ceea ce privește evidența fondurilor și colecțiilor și posibilitățile de care dispunem pentru remedierea acestei situații. Intenționăm ca în viitoarea monografie a Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale să dedicăm un capitol exclusiv acestei problematici, ea oferindu-ne o imagine reală a constituirii tezaurului arhivistic ieșean.